

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 555/2023-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **Všeobecná úverová banka, a. s.**, Mlynské Nivy I, Bratislava, IČO 31 320 155, zastúpenej advokátskou kanceláriou Černejšová & Hrbek, s. r. o., Kýčerského 7, Bratislava, v mene ktorej koná JUDr. Ján Šinkovič, advokát a konateľ, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/99/2019-692 z 12. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. augusta 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných a slobôd a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Súčasne požaduje priznať právo na náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a prílohy k nej pripojenej vyplýva, že predmetom konania vo veci samej je žaloba žalobcov proti sťažovateľke (v procesnej pozícii žalovanej) o uloženie povinnosti zdržať sa výkonu záložného práva zaťažujúceho nehnuteľnosť žalobcov z dôvodu porušenia noriem spotrebiteľského práva.

2.1. Okresný súd Prešov (ďalej len „okresný súd“) v poradí prvým rozsudkom č. k. 12C/118/2016-129 z 6. februára 2018 žalobu zamietol. Krajský súd o podanom odvolaní žalobcov rozhodol uznesením č. k. 20Co/70/2018-157 z 20. augusta 2018 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vrátil na ďalšie konanie. V poradí druhým rozsudkom č. k. 12C/118/2016-197 z 21. mája 2019 okresný súd opäť žalobu zamietol. Aj proti tomuto rozsudku sa žalobcovia odvolali. Odvolacie

konanie pred krajským súdom aktuálne prebieha v konaní vedenom pod sp. zn. 20Co/99/2019 (ďalej aj „odvolacie konanie“).

3. V priebehu odvolacieho konania predložil krajský súd uznesením č. k. 20Co/99/2019 z 13. septembra 2021 Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) prejudiciálne otázky na účel výkladu príslušných noriem úijného práva. Konanie je vedené pod sp zn. C-598/21.

4. Sťažovateľka listom 21. februára 2023 oznámila krajskému súdu zánik záložného práva v dôsledku jej jednostranného vzdania sa záložného práva podľa § 151md ods. 1 písm. c) Občianskeho zákonníka, a požiadala o oznámenie zmeny týchto skutkových okolností vo vnútroštátnom súdnom konaní Súdnemu dvoru. O návrhu sťažovateľky na späťvzatie prejudiciálnych otázok rozhodol krajský súd uznesením č. k. 20Co/99/2019-638 z 3. apríla 2023, ktorý dôvodil, že pre zánik záložného práva jeho vzdaním je podstatná dohoda.

5. Sťažovateľka ďalším listom z 21. apríla 2023 oznámila krajskému súdu zánik pohľadávky sťažovateľky ako hlavného záväzku medzi žalobcami a sťažovateľkou, ku ktorému malo dôjsť pristúpením nového podnikateľského subjektu k záväzku žalobcov podľa § 533 Občianskeho zákonníka a z jeho strany zaplatením dlhu namiesto žalobcov. O návrhu sťažovateľky na informovanie Súdneho dvora o nových skutočnostiach v konaní o prejudiciálnych otázkach rozhodol krajský súd napadnutým uznesením o zamietnutí návrhu sťažovateľky na späťvzatie prejudiciálnych otázok, dôvodiac absolútnou neplatnosťou pristúpenia k záväzku.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka podala proti zamietavému rozhodnutiu krajského súdu ústavnú sťažnosť, ktorou namieta porušenie práva na spravodlivý proces. V prehľadne usporiadanej ústavnej sťažnosti uvádza, v čom vidí dôvod protiústavnosti napadnutého uznesenia a také porušenie práva na spravodlivý proces, ktorý si vyžaduje kasačnú intervenciu ústavného súdu. Zásadné sťažnostné námietky sú vymedzené v dvoch základných okruhoch; prvá je viazaná na nesprávny procesný postup krajského súdu a druhá na nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia.

7. K prvému argumentačnému okruhu – nesprávny procesný postup sťažovateľka poukazuje na nasledujúce nedostatky: (1) nerozhodnutie o návrhoch sťažovateľky, resp. nesprávne vyhodnotenie predmetu jej návrhov (splnenie povinnosti poskytnúť Súdnemu dvoru informácie o priebehu vnútroštátneho konania a upozorniť ho na skutočnosti zakladajúce potrebu zastavenia prejudiciálneho konania), a (2) vyslovenie záverov o absolútne neplatnom právnom úkone bez doplnenia dokazovania.

7.1. Podčiarkujúc účel prejudiciálneho konania a rozhodné okolnosti na strane sťažovateľky (zánik pohľadávky sťažovateľky voči žalobcom), vnútroštátnym súdom predložené prejudiciálne otázky sa podľa sťažovateľky stali otázkami hypotetickými a neužitočnými pre rozhodnutie vo veci samej. Sťažovateľka na uvedené skutkové a právne skutočnosti odvolací súd nielen upozorňovala, ale aj ňou tvrdený nedostatok právomocí Súdneho dvora argumentačne podložila jeho vlastnou judikatúrou. Pri artikulovaní konkrétnych vád v procesnom postupe súdu vysvetľuje sťažovateľka rozdiel medzi (ňou preferovaným a navrhovaným) postupom podľa čl. 100 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora (ďalej len „rokovací poriadok“) a (súdom nesprávne zvoleným) postupom podľa čl. 100 ods. 1 rokovacieho poriadku. Sťažovateľka polemizuje s tvrdením súdu o informovaní

Súdneho dvora o zmenách v skutkových okolnostiach prostredníctvom svojich uznesení a s poukazom na obsah odôvodnenia konštatuje, že ten objektívne neumožňuje Súdnemu dvoru oboznámiť sa s povahou týchto zmien, ich možnými dopadmi na vnútroštátne konanie, neobsahuje argumentáciu sťažovateľky ani zákonom stanovené náležitosti pre tento druh rozhodnutia.

7.2. Sťažovateľka namieta ďalšie procesnoprávne aspekty súdom vyhodnoteného pristúpenia k záväzku ako absolútne neplatného (s osobitným zreteľom na ochranu spotrebiteľov) a konštatuje, že ide o záver, ktorý je predčasne formulovaný. Argumentuje, že ide o konštatovanie v rozhodnutí, ktoré ani nie je rozhodnutím vo veci samej, ako aj to, že formulovaniu tohto záveru nepredchádzalo kvalifikované a vyčerpávajúce doplnenie dokazovania podľa § 384 Civilného sporového poriadku [(ďalej aj „CSP“); za takéto kvalitatívne doplnenie nepovažuje príписы súdu na predloženie určitých dokumentov s tým, že vágna informácia týchto listov neindikovala úvahy o možnej neplatnosti právneho úkonu]. Argumentuje aj poukazom na relevantné ustanovenia Civilného sporového poriadku týkajúce sa nevyhnutnosti nariadiť pojednávanie. Akcentuje aj to, že počas vydania tohto rozhodnutia o údajnej neplatnosti posudzovaného právneho úkonu bolo prerušené konanie, keď zo zákona súd procesné úkony vo vnútroštátnom konaní nevykonáva.

8. V druhej argumentačnej rovine sťažovateľka tvrdí, že napadnuté rozhodnutie súdu je nielen nesprávne, ale aj nedostatočne odôvodnené. Na podklade citovaného ustáleného postoja ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k požiadavkám na odôvodnenie súdneho rozhodnutia tvrdí, že odvolací súd nepremietol judikatúrou formulované kvalitatívne požiadavky na odôvodnenie do svojho písomného vyhotovenia, a súčasne vymenúva, ktoré konkrétne aspekty vo veci sťažovateľky v ňom absentujú. Sumarizuje, že napadnuté rozhodnutie neobsahuje riadne, presvedčivé a otázku platnosti/neplatnosti zodpovedajúce odôvodnenie, a preto je predmetné uznesenie nepreskúmateľné a predstavuje porušenie práva na spravodlivý súdny proces.

9. K deklarovanej záujmu krajského súdu na docieľení najvyššej možnej ochrany práv žalobcovi sťažovateľka tvrdí, že ten sa stal zrejým už po úkone vzdania sa záložného práva sťažovateľkou, keď predmet sporu odpadol a žalobcovia dosiahli to, čo chceli. Tým, že súd svojím postupom tento spor ďalej „živí“, vyvoláva veľkú mieru právnej neistoty na strane sťažovateľky a na strane samotných žalobcov. Sťažovateľka uzatvára, že súd právnenému postaveniu žalobcov škodí, keď nie je jasné, či je zánik záložného práva platný alebo nie. Údajnú neplatnosť právneho úkonu odvolací súd nejudikuje vo výroku meritórneho rozhodnutia, ale iba ako *obiter dictum*.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) nezákonným uznesením krajského súdu poznačeným takými vadami, ktoré dosahujú ústavnoprávnu intenzitu.

11. Predmetom prieskumu v prerokovanej veci je procesné rozhodnutie všeobecného súdu, zatiaľ čo v zmysle judikatúry ústavného súdu sa v konaniach o ústavnej sťažnosti zásadne preskúmajú len také právoplatné rozhodnutia, ktorými sa konanie vo veci samej skočilo (IV. ÚS 361/2010).

12. Ústavný súd z uvedeného pravidla pripustil už opakovane v judikatúre výnimky, ak išlo o rozhodnutie, ktoré je spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do základných práv

alebo slobôd garantovaných ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (IV. ÚS 195/2010), pričom tento negatívny dôsledok sa vzťahoval na výsledok konania, ktorý by nebolo možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (IV. ÚS 322/09 alebo aj nález sp. zn. III. ÚS 46/2013).

13. Vo veci sťažovateľky tvorí predmet prieskumu uznesenie krajského súdu, ktorým zamietol návrh sťažovateľky ako účastníčky konania, ktorým skrz zmeny okolností v jej právnej veci vyjadrila presvedčenie o potrebe zastaviť prebiehajúce prejudiciálne konanie pred Súdny dvorom.

14. Z uvedených dôvodov je pre rozhodnutie o ústavnej sťažnosti sťažovateľky plne použiteľný stabilný právny názor, podľa ktorého základné práva na súdnu ochranu sú výsledkové, čo znamená, že im musí zodpovedať proces ako celok. Skutočnosť, či napadnuté konanie vykazuje znaky spravodlivého procesu, závisí od celého konania a konečného rozhodnutia všeobecných súdov (III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03, EŠLP Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002).

15. Aj napriek limitovanému prieskumu procesných rozhodnutí všeobecných súdov vydaných v dosiaľ neskončenom konaní sa ústavný súd v tomto prípade bude zaoberať základnou otázkou vyplývajúcou z povahy sporu medzi sťažovateľkou a krajským súdom, ktorou je vplyv aktivity strany konania (hoci aj v podobe odôvodneného presvedčenia o potrebe ukončiť prejudiciálne konanie) na ďalšie trvanie konania o prejudiciálnom návrhu, ktorý v zmysle čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie iniciuje len vnútroštátny súd.

16. Súdny systém Európskej únie tvoria vnútroštátne súdy a Súdny dvor ako najvyššia súdna autorita Európskej únie. Základnou črtou konanie o predbežnej otázke je to, že jediná najvyššia súdna autorita je oprávnená rozhodovať o hraniciach aplikovateľnosti noriem únieového práva, nerozhoduje však o konkrétnych skutkových ani právnych okolnostiach prípadu prejednávaného vnútroštátnym súdom, a *vice versa* – vnútroštátny súd nemôže rozhodovať o otázkach platnosti a výkladu únieového práva, ale ako jediný je oprávnený závery Súdneho dvora aplikovať na konkrétny ním prejednávaný prípad (*Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022. 669 s.*).

17. Podanie návrhu na začatie konania pred Súdny dvorom, ktoré je vyvolané potrebou výkladu či hraníc aplikácie únieového práva, je činnosťou súdu. Kľúčovým prvkom je tak presvedčenie sudcu, že vyriešenie tejto otázky je spôsobilé podstatným spôsobom ovplyvniť rozhodnutie vo veci samej. Súčasne je však potrebné zdôrazniť, že iniciovanie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom nie je spravidla automatickou povinnosťou sudcu, zostáva však výhradne na jeho zvážení o potrebe výkladu či aplikácie únieového práva, nie však svojvôle. Aktivita procesných strán je tak z právneho hľadiska irelevantná.

18. Ak príležitosť začať súdny dialóg so Súdny dvorom v otázke potenciálneho výkladového problému je zverená do rúk sudcovi všeobecného súdu, mal byť mať rovnakú príležitosť v naštartovanej debate o výklade úniejného práva či hraníc jeho aplikácie aj pokračovať. Ak vystala pred vnútroštátnym súdom (hoci aj na podnet účastníka konania) otázka pokračovania v už začatom

konaní pred Súdny dvorom, opäť je rozhodovanie o možnom späťvzátí návrhu na začatie prejudiciálneho konania činnosťou súdu. Tomu predchádza myšlienkový proces tvorby právneho názoru, ktorý je následne premietnutý v presvedčení sudcu o tom, že je nutné späťvzatie návrhu predložiť alebo naopak, že s prihliadnutím na osobitosti prejednávanej veci je potrebné, aby konanie o prejudiciálnom návrhu ďalej trvalo. Ústavný súd zdôrazňuje, že musí ísť o presvedčenie súdu, resp. sudcu, a nie účastníka konania.

19. Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny, ako ani práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je právo účastníka konania na podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom ani právo účastníka konania na podanie návrh na späťvzatie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa § 162 ods. 2 písm. c) CSP. Len všeobecný súd je podľa § 162 ods. 2 písm. c) CSP aktívne legitimovaný na predloženie návrhu na začatie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom a na predloženie návrhu na jeho späťvzatie [v kontexte extenzívneho výkladu § 162 ods. 2 písm. c) CSP v bode 18 tohto uznesenia a podporne aj podľa čl. 100 ods. 1 rokovacieho poriadku Súdneho dvora, pozn.]. Inicievanie prejudiciálnej otázky a jej späťvzatie tak nezodpovedá hranici, ktorú ochrane práva na súdnu ochranu určuje čl. 46 ods. 4 ústavy. Na druhej strane ústavný súd uvádza, že všeobecné súdy sa pri vysporiadaní sa s návrhmi procesných strán musia rešpektovať minimálne požiadavky zodpovedajúce princípom spravodlivého procesu, resp. základnému právu na súdnu ochranu. Preto aj procesné rozhodnutie všeobecného súdu o návrhoch procesných strán spojených so začatím či trvaním prejudiciálneho konania nesmie byť prejavom svojvôle a musí byť ústavne akceptovateľným spôsobom odôvodnené.

20. V okolnostiach tejto veci na seba naráža odôvodnené presvedčenie sťažovateľky ako sporovej strany o potrebe zastaviť prebiehajúce prejudiciálne konanie a odôvodnený záver krajského súdu o neexistencii dôvodov na späťvzatie návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Ide teda o protichodné postoje k otázke potenciálneho ukončenia prejudiciálneho konania vyvolané sťažovateľkou tvrdeným zánikom pohľadávky v dôsledku pristúpenia nového podnikateľského subjektu k záväzku.

21. Optikou materiálnoprávneho poňatia práva na spravodlivý súdny proces je presvedčivo odôvodnený právny záver krajského súdu o absolútnej neplatnosti pristúpenia k záväzku [formulovaný predovšetkým v kontexte otázky späťvzatia návrhu na začatie prejudiciálneho konania (nie v kontexte meritórneho posúdenia veci, pozn.)] ústavným súdom vnímaný jednoznačne ako správny, a nie svojvoľný. Týmto postojom krajský súd vymanil žalobcov v pozícii spotrebiteľov z potenciálneho, no výrazne nepriaznivého právneho stavu, do ktorého ich sťažovateľka ako žalovaná banka svojimi krokmi mienila dostať. Obdobne aj optikou dodržiavania garancií spravodlivého súdneho procesu je možné vyhodnotiť napadnuté uznesenie krajského súdu za ústavne udržateľné, keďže z obsahu odôvodnenia jasne a zreteľne vyplýva presvedčenie o nutnosti pokračovať v prejudiciálnom konaní pred Súdny dvorom prostredníctvom úmyslu súdu naplniť jeho judikatúru o ochrane práv spotrebiteľov.

22. Krajský súd sa v danom prípade návrhom sťažovateľky zaoberal, rozhodol o nej, aj keď nie v súlade s jej predstavami. Dôsledkom právoplatnosti napadnutého uznesenia je ďalšie trvanie konania o prejudiciálnom návrhu pred Súdny dvorom, pričom zamietnutie návrhu sťažovateľky

na späťvzatie prejudiciálnych otázok a ani v ňom uvedený právny záver o absolútnej neplatnosti pristúpenia k záväzku podľa názoru ústavného súdu nepredznamenávajú meritórny výsledok sporu ani neobmedzujú sťažovateľku v ďalšom postupe vo využívaní jej procesných práv, ktorými podobu rozhodnutia vo veci môže ovplyvniť. Sťažovateľka bude mať ešte v ďalšom štádiu konania pred odvolacím súdom (prípadne aj pred dovolacím súdom) možnosť uplatniť ochranu práv na spravodlivý súdny proces, ako aj svoju argumentáciu týkajúcu sa skutkovej a právnej stránky predmetnej veci.

23. Ustanovenie § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dáva v záujme racionality a efektivity konania ústavnému súdu právomoc posúdiť prijateľnosť návrhu predtým, než dospeje k záveru, že o návrhu rozhodne meritórne nálezom. Za zjavne neopodstatnenú považuje ústavný súd takú sťažnosť, keď uplatnené námietky nie sú spôsobilé spochybniť ústavnosť napadnutých rozhodnutí. Tak je to aj v tomto prípade. Preto ústavný súd sťažnosť v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu